Schilderijencollectie van Jan Meelis:

Aruba heeft veel verborgen geheimen

= door Wim Rutgers =

Wie wil weten welke bekende en minder bekende Arubaanse schilders er in de loop der tijden geweest zijn, komt in de Encyclopedie van de Nederlandse Antillen (1985) niet ver. Onder 'beeldende kunsten' worden er slechts enkele namen genoemd. Het lemma 'musea' meldt wat Aruba betreft wel een archeologisch museum, een historisch museum en een geldmuseum, maar geen museum voor beeldende kunst in het algemeen of schilderkunst in het bijzonder. Het is er op Aruba gewoonweg niet. Er zijn van tijd tot weliswaar specifieke tentoonstellingen, maar er is geen permanente expositie. Nergens op Aruba vinden we de ontwikkeling van de schilderkunst chronologisch overzichtelijk bij elkaar gebracht. Dat zou toch een belangrijke taak van de Overheid of culturele organisaties moeten zijn, als ze hun eigen cultuurgeschiedenis serieus nemen. Waar de officiële instituten het laten afweten, moet particulier initiatief substitueren.

In kantoor en woonhuis van ASCA-man Jan Meelis hangen de muren van alle vertrekken tot en met het kleinste kamertje vol met schilderijen. Dat is het resultaat van veertig jaar verzamelen. De zo ontstane collectie biedt een overzicht van een bepaald deel van wat Arubaanse schilders in de loop van vier decennia hebben voortgebracht.

In zijn jonge jaren in het Limburgse was Jan Meelis een bekend atleet. Hij kwam uit voor AVON, de de Atletiekvereniging van de Oranje Nassau mijnen. "Ik ben met de spikes op Aruba gekomen, maar die wilden hier de harde grond niet in. Op de vijfduizend meter was ik Zuidnederlands kampioen, de marathon liep ik als trainingsafstand. Maar we zouden het over mijn schilderijenverzameling hebben. Van mijn eerste salaris van driehonderdvijftig gulden dat ik bij Maduro & Sons verdiende, heb ik voor vijfenzeventig gulden een schilderij gekocht. Dat heb ik nog steeds. Piet Janssen woonde in Savaneta. Hij maakte veel werken die als afscheidscadeaus aan de Amerikaanse directieleden van de Lago gegeven werden. Hij schilderde heel verdienstelijk. Het is het cunucuhuis dat aan de weg van Santa Cruz naar Paradera, bij de afslag naar Seru Pita staat. Vroeger was het daar erg begroeid, nu is het er kaal.

Ik ken geen andere verzamelaars. Ik heb altijd alle boeken over Aruba gekocht, ik heb alle oude munten gespaard omdat ik zag dat de toeristen ze meenamen. Als er oude huizen werden afgebroken, ging ik bij de plaats waar de oude draagbalken bevestigd waren, kijken of er geen oude munten in waren gemetseld. Ik heb ook veel gefotografeerd. Van alle opnames die ik maakte, bewaarde ik de zwart-wit-negatieven zodat ik nu over een grote verzameling historische foto's van Aruba beschik. Jan Smit schilderde de cunucu van Arends voor mij. Daar kampeerden wij vroeger met de padvinders. Als het geregend had, gingen we goud zoeken in de rooien. Je leert het eiland op unieke wijze kennen als je als padvinder er steeds te voet op uittrekt. Dat was een fijne tijd en daarom wilde ik graag een schilderij van die plaats hebben. Ik verzamel op die manier de plekjes van het eiland waaraan ik een persoonlijke herinnering bewaar. C. Quandt schilderde de pastorie van Playa voor me. Oudere mensen die op kantoor komen, herkennen de inmiddels tot historie geworden plekken. Ze vinden het fijn dat het Aruba zoals het vroeger was op de schilderijen bewaard bleef. Dat geeft ook mij grote voldoening. Nildo Marchena schilderde een Christushoofd met doornenkroon. Er wordt heel weinig religieus geschilderd en daarom ben ik blij dat ik een dergelijk schilderij ook heb.

Door de eeuwen heen is er op de Antillen door buitenlanders geschilderd, vaak omdat ze van kooplieden opdrachten kregen. Van Aruba is er van dit soort schilderijen uit de vorige eeuw al bijna niets meer te vinden. Pas vanaf de jaren veertig schilderde men voor de lagere klassen van de bevolking, zoals een Lend het bijvoorbeeld deed. Die man had een dansschool waaraan hij zijn schildersnaam ontleende: Leert Eerst Netjes Dansen. De Encyclopedie spreekt van 'conventionele zondagsschilders', maar dank zij hen kunnen we nu nog zien hoe het eiland er vroeger uitzag. Dominee G.E. Alers schilderde het Arubaanse landschap. Ik heb twee schilderijen van hem. Kijk, hier is de vlakte achter de Franse Pas, zoals die er in de jaren veertig uitzag. Maar dat schilderij moet worden schoongemaakt omdat de oorspronkelijke kleuren sterk vervlakt zijn.

F. Donata schilderde hoe een dandé-groep in 1928 een cunucuhuis in Alto Vista bezocht. Ik ben heel blij met dat schilderij. Mateo Hayde heb ik gevraagd om aan de hand van prentbriefkaarten allerlei oude plekjes te schilderen. Ik heb de oude haven van Oranjestad met het oude douanekantoor en de boten tegenover het oude toeristenbureau, de van juthout-planken gemaakte huizen van Palm Beach, de Bubali-plas die vroeger veel meer begroeid was dan nu. Ik vroeg hem dat vast te leggen. Ik wil het oude bewaren, vasthouden, want over twintig jaar weet niemand meer hoe het geweest is. Pieter Vervoord (Frère Adrianus) schilderde de Natural Bridge, de traditionele Simadán- en tamboedans, Ayo met bloeiende kibrahacha, de Rancho zoals die er vroeger uitzag, de Noordkust. Wat was Aruba toen mooi!

Compleet krijg je een schilderijenverzameling nooit. De verhandelbaarheid is gering, het werk uit de handen van de schilder lospeuteren lukt vaak niet omdat die er zelf ook aan hecht en niet aan denkt het meest geliefde en mooiste werk te verkopen. Jan Pandellis woonde aan de Torricellistraat. Ik ben vaak bij hem geweest en heb geprobeerd iets van hem te kopen, maar dat is nooit gelukt. Van Padu Lampe ook niet. Schilderijen kopen is heel moeilijk. Je moet de schilder persoonlijk kennen en het werk uit zijn handen bedelen. Je moet er achter zien te komen waar iemand woont en als het ware tot aan zijn bed gaan. Dan belooft hij iets, maar daar komt vaak weinig van terecht. Baptist zat altijd buiten te schilderen. Van hem heb ik niets, want voor je het wist was het al verkocht aan toeristen die toevallig langskwamen. De produktie van de schilders is vaak laag. De plaatselijke mensen konden ook vaak niet kopen wegens gebrek aan geld. Schilderijen waren vroeger een geliefd afscheidscadeau aan iemand die het eiland verliet. Veel schilders kregen opdrachten een tafereel van Aruba te maken. Die realistische taferelen van Aruba waren als souvenir erg in trek. Daarom is bijna alles van de Arubaanse schilders naar het buitenland gegaan; er bleef maar weinig op het eiland zelf achter.

Ik kocht schilderijen om het oude Aruba te bewaren. Ik wilde later ook aan mijn kinderen kunnen laten zien hoe Aruba geweest was. Daarom verzamelde ik geen werk van academisch gevormde schilders, want die sluiten bij de internationale stromingen aan en maakten niets herkenbaars van Aruba zelf. Mijn verzameling van ongeveer tachtig schilderijen toont nu aan hoe Aruba de laatste veertig jaar veranderd is. Ik heb ook enkele schilderijen uit Costa Rica en Haïti gekocht om daarmee te laten zien dat er van een Caribische stijl sprake is. Het zijn allemaal schilderijen die gezien en geschilderd zijn door ogen van 'mensen van de zon'. Kijk maar naar de felle kleuren.

Ik koop wat ik op het eerste oog mooi vind. Je hoeft zelf geen kunstenaar te zijn om iets te appreciëren. Ik heb nog nooit iets verkocht. Ik verzamel niet uit het oogpunt van geldbelegging, maar om het beeld van het oude Aruba te bewaren. Als je veertig jaar lang oplet en ieder half jaar iets koopt heb je zo'n tachtig schilderijen. In de loop van de jaren heb ik zeker vijftien van de mooiste werken weggegeven, waaronder heel mooie landschappen. Je muren raken vol, je hebt geen ruimte meer. Maar dat weggeven doe ik niet meer, want al die schilderijen gaan van Aruba af. Mensen vertrekken en nemen ze mee. In bruikleen geven kan ook niet. Kijk maar hoe slordig het historisch museum beheerd wordt. Met het Bon Bini festival loopt iedere danser daar zo maar in en uit. Een waardevol schilderij zou daar niet veilig hangen. Iets in bruikleen geven is synoniem met weggeven.

Antoinette Richardson schilderde de weg Seru Pretu zoals die vroeger was. Ze maakte ook een *Black Angel*, maar die is uit de kerk gestolen. Als het particulier initiatief er niet was, zou er nog veel meer verdwenen zijn. In navolging van mij zijn nu ook andere bedrijven en grotere kantoren begonnen met het aankopen en exposeren van Arubaanse schilderstukken. We zouden natuurlijk een goed gebouw moeten hebben dat als museum kon worden ingericht.

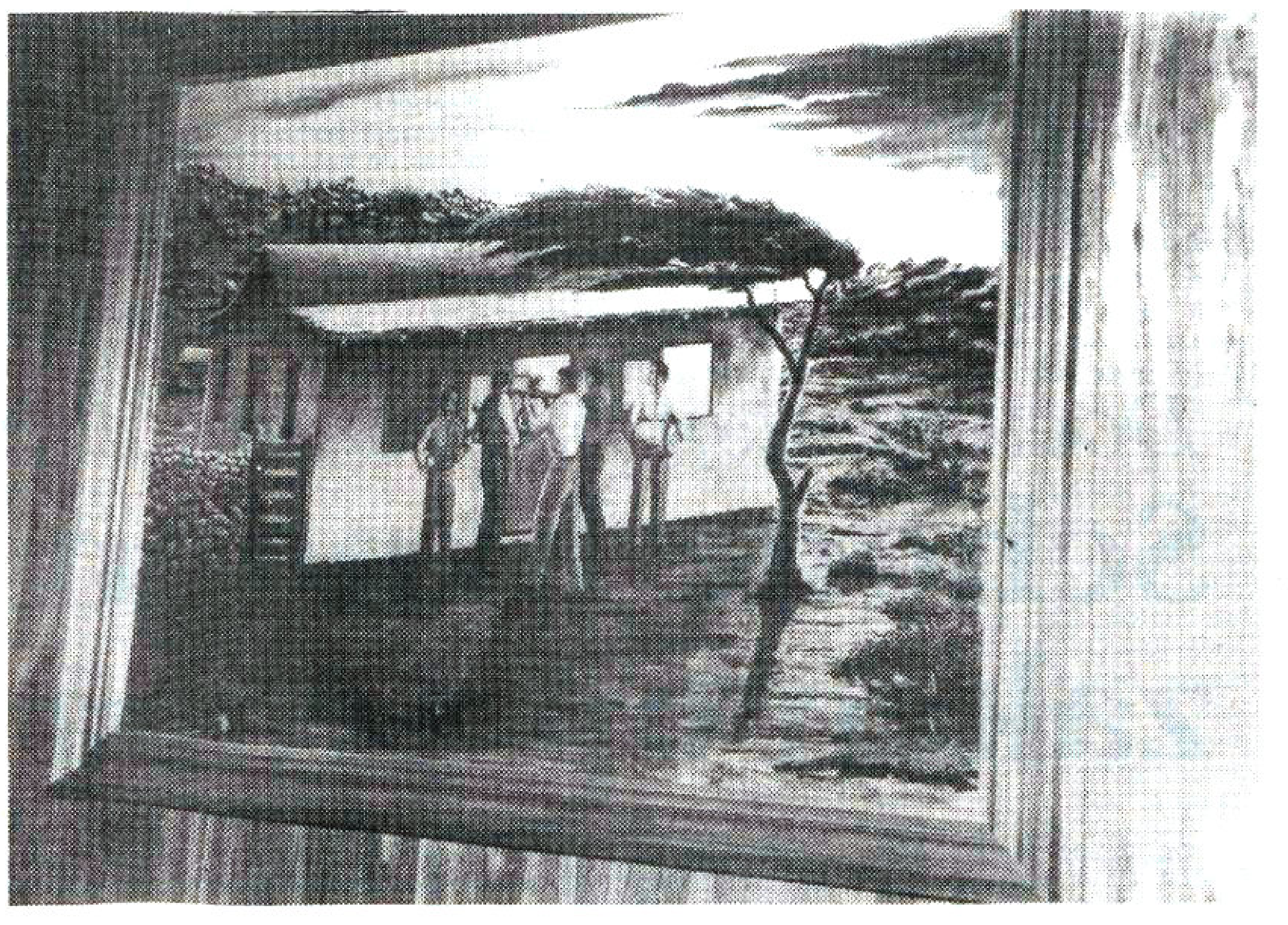

■ *Jan Martin Meelis*

Er is steeds meer interesse van jongeren. Ik ken huizen waarin nu drie tot vier schilderijen hangen. Vroeger hadden ze allemaal kale muren. De Overheid zou meer kunnen doen. Er zijn nogal eens wat diensten die een schilderij cadeau krijgen. Waar zijn ze gebleven. Er zou een goede expositieruimte voor moeten komen.

Schilderijen, daar krijg je een band mee. Je wilt ze niet meer kwijt. Een boek lees je een keer, misschien een tweede keer, en daarna staat het in de kast. Een schilderij zie je iedere dag opnieuw. Daar geniet je steeds weer van. Het brengt vreugde in mijn leven. Het is in staat om me een blijde stemming te verschaffen. Ik heb in mijn kantoor ook een aantal pentekeningen van Limburg. Nederlandse schilderijen maakten mij treurig, want daar schijnt de zon altijd door de loofbomen, ze zijn zo donker, iets vrolijks zie je niet.

De Caribische stijl is een en al uitbundigheid. Kijk ook maar naar de kleren van de mensen, de kleur van de huizen en vroeger van de auto's die zelfs paars en lila waren. Ik heb veertig jaar schilderijen uit de onderste lagen verzameld, die de Encyclopedie 'primitief en naïef' noemt en die volgens mij Caribisch zijn omdat ze verwant zijn met bijvoorbeeld de Haïtiaanse kunst. Ik wil mijn schilderijen begrijpen. Uit de basis vindt de geboorte van de kunst plaats. Als je dat 'kitsch' noemt en denkt erop te kunnen neerkijken, ben je verkeerd bezig.

Als je als buitenstaander een andere land binnenkomt en daar niet weer weggaat maar blijft, krijg je oog voor de andere cultuur die de oorspronkelijke bewoner misschien minder opmerkt. De padvinderij heeft mij de liefde voor Aruba geleerd. Nu wordt het eiland niet meer verkend zoals vroeger! Ik heb een door Hubert Booi geschilderd landschap, van Ludwig de l'Isle heb ik een prachtig schilderij van de boca en plantage Andicuri en een zee- en strandzicht bij Eagle. Prachtig! Kijk naar dat havengezicht van Abby Buntin. Dat is intussen ook al weer veranderd. De oude schilderijen herinneren je aan de sfeer van vroeger. Als er een boot binnenkwam, ging iedereen kijken, niet alleen de handelaar. Heel het eiland rook toen naar aloë, in de haven had je de geur van de koffie en teer. Ik heb de sfeer van die tijd in mijn schilderijenverzameling bewaard. Tegenwoordig ruikt het eiland naar niets meer. Ik wil dat wat van de basis naar boven komt niet verstikken, maar aanmoedigen door het te kopen. Dat animeert de produktie, want dan kan zo'n schilder een tweede en derde, steeds beter schilderij maken. En het is ook belangrijk omdat de schilderijen op die manier op Aruba blijven".

(HEERLEN 1928) KWAM in 1950 als dienstplichtig militair op Aruba aan. Aanvankelijk was hij voor de Oost bestemd, maar omdat Indonesië inmiddels onafhankelijk was geworden, werd het Aruba. Hij kreeg werk als schrijver van de kapitein in het Savaneta Kamp. Na negen maanden dienen kwam hij in de handel terecht. Hij werd administrateur van Maduro & Sons, waar hij de boekhouding die bij gebrek aan een boekhouder meer dan twee jaar was blijven liggen, moest bijwerken. Toen hij de firma in 1969 verliet was Meelis er opgeklommen tot algemeen procuratiehouder. Omdat sinds 1968 de regeling van kracht werd waarbij iemand die tien jaar onafgebroken op Aruba gewoond had 'van rechtswege' werd toegelaten, kon Meelis voor zichzelf beginnen. Hij stichtte het ASCA-verzekeringskantoor, dat volgend jaar een kwart eeuw bestaan zal hebben. Hoewel Jan Meelis inmiddels 65 jaar is, werkt hij nog volop in zijn bedrijf.

In zijn vrije tijd bekleedde Jan Meelis een aantal bestuursfuncties, waaronder het Wit-Gele-Kruis, de Stichting Algemene Bejaardenzorg Aruba, Asistencia Social Oranjestad, Cebemo (de voorloper van Cede Aruba) en andere. Vijftien jaar was hij leider van de padvinderij in Savaneta en Dakota.

Bon Pascu tur cos
bon pa e anja nobo
BON BINI BAZAR
Nassaustraat 65, tel. 24081

Happy Holidays
Wij wensen u allen
Prettige Kerstdagen en Voorspoedig Nieuwjaar
Dank voor het in ons gestelde vertrouwen.
Het was prettig zaken met u te doen.
Ook in het nieuwe jaar staan wij voor u klaar.
Mercurius Trading Co.
(Handelsmaatschappij Mercurius n.v.)
Fergusonstraat 116 Oranjestad
Heineken Beer Heineken